ORATIO
DE CASPARO CRVCIGERO, AB ERASMO Rheinholt Salueldensi recitata, die uicesimo Augusti.

Anno, 1549.

VVITEBERGÆ.
In officina Typographica Viti Creutzer.

K.P. THEOLOGISCHES SEMINAR HERBORN

ORATIO DE CASPA
ro Crucigero, ab Fralmo
Rheinholt Saluel
dem recitata.

ORATIO DE CASPARO Crucigero, ab Erasmo Rheinholt Saluelfeldensi recitata.

PRINCIPIO GRATIAS AGO DEO AETERno Patri Domini nostri Iesu Christi, fonti sapientiæ & conditori rerum, quod Ecclesiam inter nos sibi colligit in omni æternitate ipsum celebraturam, et toto cum pectore oro, ne sinat inter nos extingui lucem doctrinæ, Sed immensa misericordia sua propter filium hos cœtus gubernet & seruet, & hos nostros alueolos clemenler protegat. Consuetudo autem est digna laude in his congressibus ad commonefaciendam iuuentutem, uel preconia doctrinæ, uel exempla eruditorum recitare? Nam in his nostris studijs præcipue, non solum accenduntur animi considerantes aliorum industriam & uirtutem, sed commonefiunt etiam de multis rebus, & quasi uestigia superiorum aspicientes uiam ad doctrinæ arcem discunt.

Ac mihi quidem hoc ipsum anni tempus renouat

memoriam amici nostri Caspari Crucigeri, cuius ingenium hoc mense anno superiore ingratus sepelierit, atque cum mihi adsidue iam obuersetur eius imago, et desiderio eius non solum propter amicitiam et studiorum coniunctionem, sed etiam propter Ecclesiae utilitatem ingenti adficiar, etiam in hunc locum commemorationem studiorum et uirtutum eius adferendam esse duxi. Notum est enim illud omnibus, ὁπόσ τις δάκρυ χεῖ, τόσσε νοὶ τὴν χεῖρ ἔχει. Nec tantum ut uel dolori meo indulgeam, uel debitum amicitiae nostrae munus praestem, hoc argumentum delegi, sed multo magis adolescentum causa, quibus exemplum praesens et illustre propono, cuius consideratio doctis ipsis studijs, in quibus uersantur, multa commoda poterit. Nec instituam graeco more Panegyricam laudationem, sed breuiter uitae ipsius historiam, studia, et de maximis rebus iudicia narrabo, quorum memoria posteritati utilis est. Atque utinam multorum equidem eruam et illa syncceriore antiquitate testimonia, uere et perspicue scripta extarent. Nam hoc ipso consilio Deus aliquos in Ecclesia excellentibus donis ornat, ut testes sint uerae sententiae, et alios erudiant ac sua suffragatione confirment. Erit igitur et hanc ipsam ob causam narratio simplicior, quia uolo eam testimonij pondus habere, cum quidem ipsius pectus mihi penitus notum fuerit. Et quoniam haec aetas plena est suspicionum, et calumniarum, et uere, ut Homerus inquit,

[illegible] ordiar, ne quid fuisse
iudicar, de tua me gratioris esse uolo. Reuerendum
virum Gaspar. Ecclesiæ nostræ, & Georgium Ro-
manum aduersus integerrimos, quibus fuit familiarissimus,
instituam agitare ueram, et nudam commemorationem,
ac prorsus, ut Geometer, lineas tantum ædificij ducam,
ex quibus extrui magnum opus posse facile intelligi po-
terit.

Ordiar autem, sicut usitatum est, a patria.
Natus est Caspar Cruciger in inclyto oppido Lipsia.
Hic si de patriæ laudibus rhetorico more dicturus
essem, quantum uolumen addi posset. Sed ipse patriam
præcipuam Ecclesiam esse sensit, nec tam natalis loci
celebritate lætatus est, quàm quod Ecclesiæ ciuis factus
est. Neque tamen ingratus fuit patriæ. Agnoscebat sin-
gularem felicitatem esse nasci in tali urbe, in qua cum
optimarum artium studia floreant, & magna sit eru-
ditorum frequentia, inueniri doctores adolescentio
commodius, quàm alibi possunt.

Ipse autem uim ingenij, quæ fuit in eo excellens
& mirifica, non solum ad causas physicas refero, sed
singulare Dei donum fuisse statuo, tamen & a paren-
tum natura, & a causis cœlestibus aliqua naturæ præ-
sumpta uidetur. Fuit enim in matre uirtus exi-
mia. Et de positu siderum memini Gauricum ita iudi-
casse, ingenij excellentiam mirandam significari, sed si-
mul

mul etiam varios morbos denunciare. Ecce quis pe-
rit positum siderum, ut extare multa exempla opor-
tuit, is tempore indicato thema constituat. Natus est
enim Caspar Anno 1504, die prima Ianuarij circa v
horam primam, post mediam noctem, ita ut duo tan-
tum sint domicilia omnium Planetarum, Sol, Venus,
& Mercurius in Capricorno tertium locum ab Horo-
scopo occupant, Ceteri omnes in Cancro, Saturnus,
Iupiter, Mars & Luna uolumtur in nono loco, extato
tantu supra fututorem (σάχυε) spica Virginis, quan-
tum infra adhuc absunt a linea horizontis duæ lucen-
tes in utraq; cheli, quæ quidem nobis simul oriuntur.
Congruit etiam totus asterismus Leonis cum decimo
loco ab horoscopo. Est autem congressus stellarum
non uulgaris, de quo ab eruditis multa disputari pos-
sent, Sed cum ingenij & studiorum significatio sit
illustris, cætera omitto. Et habuit ipse gubernatorem
alium multo meliorem & potentiorem, scilicet, Spiri-
tum sanctum, quo cum æterno Patre & domino no-
stro Iesu Christo copulabatur ueræ incendio amoris di
uini, & uirtutum semina in eo fouebantur.

Accedo igitur ad puerilia studia. Etsi nihil in eo
rum, aut asperum, aut immite fuit, tamen tempe-
ramentum fuit melancholicum, & ut ita dicam, pene
Socraticum. Iracundus & pertinax erat, & cogitabun
dus, & sæpe in medijs lusibus quasi peregrinus

animo,

animo. Visus est igitur initio parentibus hebetior, & segnior, sed cum celeriter percepisset Grammaticen apud virum integerrimum Georgium Helium, postea commendatus est Caspharo Bornero, qui cum animadverteret neguaquam esse tardam aut ignauam naturam, ut iudicabatur, sed & audacem doctrinæ, & celeriter arripientem omnia, quæ proponebantur, & uel inter ludos, cum aliud agere existimabatur, cogitatione intentam in ea, quæ discebat, ac sanitatem iudicij, ac facilitatem & perspicuitatem in explicandis cogitationibus eximiam esse, bene sperare Parentes de ingenio filij iubit, & fuit hortator, ut apud Petrum Mosellanum in utraq; lingua exerceretur. Antea græce docentem paulisper audiuit Crotum Britannum, ubi commilitonem habuit Ioachimum Camerarium, quem alla prime ætatis studia commemorantem audiuimus de Crucigero dicere, tunc quoque in speciem usum esse ceteris segniorem, & tamen plus didicisse, quam alios commilitones. Postea cum apud Petrum Mosellanum formare latinam orationem didicisset, & in Græca lingua multum proficeret, & in moribus nihil esset arrogantiæ, nihil insolentiæ, nihil fuci, nihil peruersitatis, sed natura recta, candida, modesta, disciplinæ patiens, amans ueritatem, pietatem erga Deum & castitatem. Petrus cum, ut erat sagax ingeniorum censor, ita ut filium complexus est. Et laudauit indolem, studia, & mores adolescentis uniuersa Academia.

omnib

Cum autem utilissimis exercitijs utriusq; linguæ apud Petrum amplius quadriennio exercuissetur, propter luem Lipsiæ grassantem paulisper secedendum esset, una cum Bornero uenit in hanc uicinam Academiam, præcipue ut doctrina de Deo recte cognita, ueris officijs Deum coleret, et Ecclesiæ postea usui esse posset. Nam ad hos fines studia & uitam referebat Deo, ut postea euentus ostendit, quasi per gradus eum ducente in hanc stationem, in qua postea bonam operam Ecclesiæ nauauit. Hic ad priora exercitia linguæ latinæ & Græcæ, adiunxit studium linguæ Ebreæ, ac omnes ita didicit, ut adeo familiariter ei notæ essent, ac si natiuæ ipsi, non insiticiæ fuissent. Audiebat studiose & doctrinam Ecclesiæ, de uniuersæ antiquitatis certamina, & iudicia conferebat, ac ueros omnium dogmatum fontes quærebat.

Hoc studium & moribus castis ac pijs ornabat, eratq; eius familiaritas Bornero, Ioachimo Camerario, Petro Suauenio, Hieronymo Baumgartnero, Chiliano Goltstein, Michaelo Rotingo, & alijs eruditis uiris iucundissima.

Aliquanto post uxore ducta Medicæ artis doctrinam cognoscere cepit, quam & postea sic amauit, ut nunquam eius studium omiserit. Nec solum nouerat herbas & frutices, sed ipse duos hortos suo manu magna uarietate stirpium ornauit. Renellia etiam

præcipua

præcipua verborum ei notissima erant, & ipse multa singulari industria adparabat.

Hactenus ea propemodum recensui, quæ tyrocinij propria fuerunt. Postea ei mandatum est munus & interpretandi Prophetica & Apostolica monumenta, & in templo concionandi. In hoc gradu cum tum Doctor esset, quæ fuerit eius militia, considerate. Hic ac Ecclesia & tota posteritate bene meritus est.

Primum quia in transferendis in sermonem Germanicum libris Propheticis magna fide, diligentia, & adhibuit cautelæ. Reuerendum uirum D. Lutherum adiuuit. Etsi enim Lutherus Ebream linguam probe callebat, tamen quia collationem iudiciorum sciebat non adspernandam esse, adhibuit utros in ea lingua præclare eruditos Aurogallum, Crucigerum & Forsterum. Hos & iudices in obscuris locis, & suæ fidei, ac diligentiæ testes habere uoluit.

Præterea cum esset in scribendo mira celeritas Crucigeri, magnam partem enarrationum & concionum Lutheri excepit in scholis & in templis, quas & breuibus notis uelocissime scribere, & postea rursus integris syllabis ac dictionibus redditas edere magnæ industriæ, & magni laboris opus fuit, quæ in re fidem ipsius probauit ipse Lutherus. Et teste Georgio Rorario uiro integerrimo, a quo in hoc labore sem-

peraditum est etiam post Lutheri mortem fidem testi-
stitit.

Edidit et proprias lucubrationes, in quibus aliquot Psalmos et Euangelium a Iohanne scriptum enarrat, in quibus nitet eruditus et sapiens Lector, non ambitiose cum ludere fingendis peregrinis interpretationibus, non offundere caliginem lectoribus ambiguo et improprio sermone, sed propriis uerbis et perspicue unicam natiuam sententiam euolutam illustrare. Vt mores ita oratio fuit placida, recta, et casta. Sed tamen copiosa, et quadam parsimonia ornatus et luminum, quae magno delectu miscebat, Atticam illam formam referens.

Magna laus et haec est pietatis, eruditionis, prudentiae, grauitatis, imò et Spiritus sancti in eo significatio, quod cũ in his diſsidijs publicis, quae ut fit laxarat disciplinae frenos, multi paſsim nouas opiniones ambitione aut curioſitate gignerent, ipse semper ab omnibus furoribus fanaticorum hominum abhorruit, custos fuit incorruptae doctrinae, quae in Lutheri confeſsionibus expreſſa est.

Et quia prodest extare ad posteros testimonium ipsius, recitandam esse censui et confeſsionem ipsius saepe repetitam cum aegrotaret, audientibus multis doctoribus, et collegis nostris. Adfirmauit enim saepiſsime se

se toto pectore amplecti consensum doctrinæ in omnibus articulis, quem una uoce cum Luthero & Pastore totius Ecclesiæ sonare solitus sit, sese nunc consensum ad Deum & filium Dei, & ad Prophetarum & Apostolorum consuetudinem constanter illaturum esse, Nec dubitare se hanc perpetuam esse sententiam Catholicæ Ecclesiæ Dei, quam professus esset. Inchoat est ab eo enarratio symboli Nicæni, in qua misso affirmat se symbolum illud amplecti, deinde illustrat doctrinam de tribus Personis, diligenter uniuersa antiquitate Ecclesiæ consulta, Quare & alibi doctos & bonos uiros eam lucubrationem probasse scio. Deniq; mihi familiarissimi sermones ipsius non sunt, in quibus omnia Ecclesiæ tempora repetebat, & errores taxabat, quorum alij ab ipsis temporibus in Ecclesia grassati sunt, multi etiam subinde repullularunt. Serio etiam oderat Cotburnos & ambigua dicta, quibus sæpe turbatæ sunt Ecclesiæ. Quoties illi gemenstem, si quando nouæ inflatus seruus aerumnæ audiebat? Nec tantum uox in docendo congruebat cum Ecclesia Dei, sed etiam pectus, uoluntas, mores celebrabant Deum.

Ac talis cum esset, uestigia Dei in natura etiam diligenter considerabat, ac sæpe dictum Platonis repetebat, gratam de Deo famam in artibus sparsam esse, Et illud Paulinum, Tam prope adesse Deum, ferè ut manibus contrectari possit, Cernere se inquit præsentiam

Dei

Dei in natura, qui prorsus ut breues & teretes constituit gulis membris sua auxilia tribuit, & aduersus singula morborum genera peculiaria præsidia & remedia condidit. Continet etiam hominis arcebat, ne ullus istimet hunc mundum ex casu temere constitutum, quia ordo in numeris, in discrimine honestorum & turpium, in motibus cœlestibus, in uicibus temporum testaretur mentem æternam architectatricem esse.

Adiungebat igitur ad cæteras artes Mathematicam studia, quorum initia degustarat apud Bornemannum, sed hoc decennio tantum eis operæ tribuit, ut inter artifices numerari posset, quod eò affirmare possum, quia cum propter societatem horum studiorum magna mihi cum eo familiaritas fuerit, & ingenium ipsius introspexi, & progressus eius audi. Erat in eo & audiendi discendi, & celeritas in percipiendo, & diligentia retinendo, & laboris tolerantia & constantia animi, qua multorum inchoatis laboribus in numeris, & Geometria eu fubtilem euaserat. Erat assiduus in Euclidis demonstrationibus inuestigandis & euoluendis. Sæpe enim magna pars diei tribuenda esset alijs lectionibus, aut rebus priuatis, tamen in prandijs & cœnis Euclidem collocabat in mensam, & in eum oculis & mente intentis pingebat inter edendum numeros aut figuras demonstrationi necessarias. Amici intentionem admirantes per iocum dicebant hanc intentionem Archimedeam esse.

Legimus

Legimus enim Archimedem inter ungendum quasi oblitum aduersa stegi fecisse, et ipsa oleo pinxisse figuras. Hunc in modum quærebat Ptolemæi uersabatur, ubi cum animadverteret Alphonsinas tabulas conditas ex certis observationibus ante annos ferè trecentos discrepare a Ptolemaicis, nec illas tamen cum nostri temporis observationibus congruere, valde optare cepit emendationem tabularum, quæ ut institui posset, Reges & Principes ab his, qui autoritate valent hortandi erant, ut artificibus ad eam rem delectis sumptus præberent. Cumq; observationum testimonia necessaria esse intelligeret, ma oravit, ut fabricari machinas curarem, & me sumptibus adiuuit. Itaq; Regulas seu Instrumentum Parallacticum Ptolemæi construxi, cuius duo sunt æquelia latera pedum denorum & ternorum, Item Quadrantem circuli, cuius semidiameter non minor est trium cubitis, Ita ut utriq; instrumento perpendiculum seu κανάστορ cistulæ inclusum contra flatus uentorum artificiose adfixum sit gubernans iustam collocationem. Cepimus igitur unà primum multis observationibus explorare ueram latitudinem huius oppidi, quam deprehendimus esse graduum unius & quinquaginta, & scrupulorum quatuor & quinquaginta, Deinde & motum Solis & tempora æquinoctiorum, ubi deprehendimus uernum æquinoctium sedecim penè integris horis fieri tardius, quam ostendunt usitatæ computationes, sed autumni æquinoctium parum à calculo discrepare.

His

filius sine spiritu pendebat, ut vitalis. Erant enim ejus
cibus ventriculi, et nutrimentum immundum et
melancholicum recrementum, quem copiose rejiciebat.
Ita paulatim cruentabuit, cum quidem cerebri vires usque
ad extremum halitum integerrimæ essent. His tribus
mensibus quibus theatrum fuerunt illius virtutes. Nullis
fremitus erant, nulla indignatio, si quis meus obedien-
tiæ Deo debebat, et lætæ consuetudinem valetudi-
Ecclesiæ respectabat, manes erant placidi, quales esse
solebant, servorum etiam plenissimi pietatis et simplicitatis.
Non studia prorsus omisit. Dies ita ei distributus
erant, quantum mobilis morbi sævicia fieri potuit. Mane
filiolum suum alloquebatur, ac jubebat recitare precatiun-
culas, ipse simul invocationem, suos gemitus et lachry-
mas pro Ecclesia, pro seipso, pro natis miscebat. Sæpe
hanc dicebat reputans: Invoco te omnipotentis Deus,
verum et unicum Patrem Domini nostri Jesu Christi, cre-
atorem cæli et terræ, et hominum et Ecclesiæ tuæ
una cum filio tuo coæterno domino nostro Jesu Christo
et Spiritu sancto. Sapienti bene dicte, utrum
respicere, casto, liberrime, ecclesiæ miserere
mei, et remitte mihi omnia mea peccata propter
Christum filium tuum, crucifixum pro nobis et
resuscitatum

resuscitatum, λόγον περὶ ἐπινοίας σου ἐξαίρετον, quem uoluisti pro nobis esse mirabilem, καὶ μυστηρίου καὶ μετεώρου mirando & incomprehensibili consilio, Sanctifica me Spiritu sancto tuo, serua in his regionibus Ecclesiæ reliquias, non sinas extingui lucem Euangelij tui. Fac etiam meos orphanos uasa misericordiæ. Inuoco te quanquam languida & imbecilli fide, sed fide tamen. Credo fili Dei domine Iesu Christe promissioni tuæ, quam sanguine tuo & resurrectione obsignasti. Adiuua me, erige meum pectus fide. Has ipsas uoces sæpe eum repetere multi audiuimus. Deinde filias alloquebatur, & inculcabat aliquam doctrinæ partem. His dimissis ipse redibat ad operas institutas. Nam morbi tempore absoluit uersionem libri Lutheri de ultimis uerbis Dauid. Reliquum tempus tribuebat aliàs lectioni Psalmorum, aliàs Ptolemæo, Theoni, Euclidi, Epitomæ Regiomontani. Et cum diu foris contemplatus esset cœlum, tandem rursus uelut ingressus cœlum, filium Dei dominum nostrum Iesum Christum compellabat, & usitatam inuocationem & confessionem repetebat. Sermones cum amicis erant, quales antea fuerant de omnibus doctrinæ partibus, de miranda Ecclesiæ gubernatione, de Immortalitate, de spe nostræ consuetudinis in Ecclesia cœlesti. Die sexto Nouembris Chasma in cœlo ualde conspicuum fulsit ab ortu æstiuo uersus brumalem occasum sparsum, quod latè conspectum est, & flammæ alicubi in terram delapsæ rursus

in aëreum

acrem excolarunt. Id ipse etiam noctu uiderat, ita rubans ut eam cœli partem intueri posset. Eo motus prodigio, cum quidem tum uires eius nalde languefactæ essent, admodum mœsta oratione, cum postridie ad eum uenissemus, deplorauit Ecclesiæ dissipationes, et uenturos motus prædixit, ac decem dies reliquos, quibus superstes fuit, consumpsit, ut solebat, in inuocatione & confessione.

Ita inter uota tranquillo animo die Nouembris sedecimo, Anno 1548 decessit ex hac mortali uita Caspar Crucigerus uir excellens ingenio, eruditione, cognitione uerae Dei, sapientia & omnium uirtutum laude. Qui cum fruatur cœlestis Ecclesiæ consuetudine, ipsi quidem gratulemur tam placidam migrationem, sed nostra causa doleamus. Nos enim magno ornamento orbati sumus. Verum testimonia suae sententiae & studiorum, uitaeq; exemplum nobis reliquit. Haec ad usum nostrum transferamus, confirmemus nos eius scriptis, & imitemur studia, mores, pietatem. Ideo Deus immensa misericordia Ecclesiæ dat aliquos excellentes Doctores, ut eorum uoce & literis alij eruditantur & confirmentur, & exemplis ad pietatem accendantur. Simul igitur & Deo gratias agamus, quod talem nobis dedit Collegam & Doctorem, & ipsius Crucigeri laboribus fruamur, & uitae studiorumq; exempla sequamur.

RESPONSIO AD Quęstionem.

Vtrum, cum fatendum sit in Ecclesia Synodorum iudicia esse oportere, obligandi sint homines, ut iudicato obtemperent sine ulla recusatione, sicut in imperijs necesse est iudicatum facere.

RESPONSIO.

NImis uerum est dictum Simonidis τὸ δοκεῖν βιάζεται τὴν ἀλήθειαν, *id est, opiniones uim afferunt ueritati.*

Sæpe enim in uita persuasiones errore conceptæ, impediunt conspectum ueritatis, ut quia multi existimant ueram Ecclesiam esse Politiam similem imperijs, quæ corpora gubernant, tribuunt iudicijs regiam potestatem, cui necesse est obedire non solum propter rationem probabilem, sed etiam propter autoritatem, quam Deus illi fastigio attribuit.

Cum dissiderent inter se duo fratres Regis Darij filij, Artabazanes & Xerxes non de duabus capellis, Sed de imperio totius orbis terrarum florentissimo de regno Persico, Postquam sententia iudicum frater natu minor prælatus est, alterum etsi probabilem causam habuerat, cum anteferendus esset, tamen iam obtemperare iudicato iustum erat.

Sed

Sed multum dissimilis est Ecclesia imperijs. Valent sententiæ iudicum non regia aut prætoria autoritate, sed quia uere congruunt cum doctrina à Deo tradita. Si non uere congruunt, etiam si in speciem blandiuntur rationi humanæ, anteferenda est Regula, Si quis aliud Euangelium docet, anathema sit, ut quanquam Synodus Syrmiensis, in qua magna frequentia fuit Episcoporum Asiæ & Europæ, decretum fecit, quod utile ad sarciendam concordiam uidebatur, ut in Symbolo Niceno legeretur ὅμοιον, non ὁμοούσιον, tamen huic tanto consensui aduersari necesse fuit.

Sed obijciunt uiri politici, Quid opus est iudicijs si postea contradicere licet, nec finiunt controuersias, nec tollunt discordias?

Ad hanc obiectionem respondeo, Iudicijs tamen opus esse, Quia uera Ecclesia recte sentientes confirmat suo testimonio, et monstratis sententiæ causis, aliquos errantes in uiam reuocat, sicut sæpe hoc tempore nostris iudicijs reuocati sunt aliqui ab erroribus Anabaptistarum.

Non igitur inutilia sunt iudicia, etiamsi multi non obtemperant, quos tandem compescet Deus, sicuti compescuit Iudeos refragantes iudicio Apostolorum.

Controuersiæ igitur in Ecclesia magnæ, uix unquam tolluntur nisi mirabiliter Deus reprimat hostes ueritatis.

Nec quicquam pulchrius est in toto genere humano, quam pia Synodus, quæ placide & uero studio sine cupiditatibus inquirit & patefacit ueritatem, & suo testimonio gloriam Dei ornat.

Talis cœtus uere est chorus angelicus canens hunc hymnum, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus lætitia.

Itaq; pias Synodos & pia iudicia ueneremur, & quidem diligenter consideremus causas & fontes sententiarum.

Sed discernamus Synodos. Cum impij cœtus, qui tenent ordinariam potestatem, decreta faciunt contumelioſa aduersus Deum, qualia recens fecerunt Synodi Tridentina & Bononiensis, aduersari necesse est.

Etsi igitur optandum est, ut pia Synodus recte dijudicet controuersias, tamen qualecunq; iudicium instituetur, non est abijcienda ueritatis confessio, nec promittat quisquam se obtemperaturum esse iudicato, nisi antea decretum audiuerit. Nec imago iudiciorum ciuilium & prophanorum ad hæc certamina de gloria Dei transferatur, Sed alio tempore hac de re copiosius disseremus.

DECANVS

DECANVS COLLEGII Philosophici Erasmus Rheinholt Salueldensis.

SEPE in Academia dulcissimi uersus amici nostri Stigelij repetiti sunt,

Vtq; alios alij de Relligione docerent,
Contiguas pietas iussit habere domos.

Certissimum est enim hanc hominum naturam ideo consociatam & multis mirandis uinculis, generatione, educatione, rerum communicatione, imperijs, coniunctam esse, ut alij alios de Deo & alijs rebus bonis doceant, Et doctrina præcipuum uitæ humanæ lumen est. Itaq; præcipuum opus in genere humano sustinent, quicunq; doctrinam Ecclesiæ necessariam, & linguas & artes, quæ illustrant scripta Prophetica & Apostolica tradunt. Talibus laboribus fauere bonas mentes decet, quos quidem Deo curæ esse non dubitamus, qui cum non frustra condiderit genus humanum, sed semper inde colligat Ecclesiam, seruat etiam cœtus aliquos docentium & discentium, Et ut seruet, ac regat, toto eum pectore oro. Hæc de nostri ordinis officio, & de uoluntate Dei sepe cogitanda sunt, ut literas, Doctores, scholasticas operas,

operas, hos cœtus, & ipsa scholarum tecta & hospitia magis amemus. Ac nunc præsertim opus est accendi & ali amorem doctrinæ in animis, cum in his dissipationibus studia literarum minus coluntur. Magnum omnino ornamentum est Ecclesiæ, cognitio linguarum & artium, quas Philosophia continet, quæ ut non extinguatur, necesse est cœtus aliquos esse, in quibus alij alias doctrinarum partes tradant. Hos cœtus, quibus possumus officijs foueamus, eáq; in re Deo, Ecclesiæ, & uniuersæ posteritati seruiamus. Nos igitur etsi mediocres difficultates sustinemus, tamen has uelut excubias, in quas ad docendum collocati sumus, non relinquendas esse duximus. Sedulitatis nostræ testes esse boni omnes possunt. Pertinet autem ad operas scholasticas exploratio eruditionis auditorum, quæ fit, cũ doctrinæ testimonia tribuuntur. Instituam igitur Examen post duas septimanas, Interea ad me accedant, ac apud me nomina edant petituri gradum Magisterij. Etsi autem omnibus temporibus necessaria est placida iudiciorum collatio, tamen hoc tempore eo magis expetenda est, quia remedium est seu μαλακτικὸν harum ærumnarum, in quibus uersari Ecclesiam & nos ipsos sentimus. Cumq; res ipsa ostendat studijs harum regionum profuisse hanc doctrinæ explorationem, & sententiarum collationem, tueamur hunc morem studiosius. Profecto solitudo, in qua iudiciorum collatio esse non potest, & doctrinæ tenebras adfert,

adfert, & quasi dissonas uoces parit, etiam cum non prorsus negliguntur studia literarum. Nec solum de ceteris artibus, sed etiam de his nostris studijs præclare dictum esse ab Euripide iudicemus, ἡ ὁμιλία ἔτεκε τεχνὰς.

DECANVS COLLEGII Philosophici.

QVOD faustum & fœlix sit hodie hora duodecima instituetur Examen publicum, in quo specimen eruditionis prebebunt honesti & docti uiri, qui nunc gradum Magisterij Philosophici petunt. Hortamur igitur Collegas nostros & alios, qui colunt Philosophica studia, ut ad hunc nostrum congressum amanter accedant, eoq; officio ostendant se fauere & honori horum, qui gradum petunt, & ipsis Philosophiæ studijs, præsertim cum nihil in uita humana dulcius sit talibus colloquijs de doctrina, quæ sunt imago æternæ illius Academiæ, in qua audiemus doctorem filium Dei & cum Angelis, Prophetis, et Apostolis de mirandis Dei operibus suauissime disputabimus. Ipsa etiam frequentia in talibus congressibus iunioribus ostendat ordinis nostri coniunctionem, & sit exemplo ipsis, ad amandam consociatio-

nem & communem concordiam, quæ Ecclesiæ Dei præsertim hoc tempore, maxime necessaria est.

οὐ χρυσὸς ἀγλαός,
οὐ δ' ἀδάμας
οὕτως ἀστράπτει πρὸς ὄψιν,
ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν
ὁμοφραδὴς νόησις.

Scriptum est in ueteri Poemate, Ac profecto uerum, nihil pulchrius eruditorum consensu & amicicia, quæ quidem & speciem Ecclesiæ honestiorem efficit, & omnibus officijs alenda est. Notißima sunt enim seuerißima præcepta, quale hoc est, ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. Quid dici nobis ad consolationem maius potest, quam uerum & ardentem in Deo amorem esse erga nos, ut hic adfirmat, cum inquit, Deus est dilectio. Deinde quam seuere additum est præceptum, Qui in dilectione manet, in Deo manet, id est, qui studia, consilia, & labores refert non ad faciendas dißipationes, sed ad coniungendas uoluntates quam plurimorum & ad communem consensum & concordiam tuendam. Id officium & nobis curæ sit in magnis & paruis rebus. Nihil enim paruum est, nihil contemne, ut Medici monent. Quare & nunc libenter conueniamus, et amanter de rebus optimis colloquamur, Imo et inter dissrendum uota ad Deum misceamus, ne doctrinæ studia inter nos extingui sinat. Die Augusti 16.

Anno 1549.

DECANVS COLLEGII Philosophici in Academia VVitebergensi.

GRATIAS agimus tibi Deus æterne Pater domini nostri Iesu Christi fons sapientiæ, quod immensa bonitate in his regionibus seruas Ecclesiam, teq; oramus ardentibus uotis, ne tuæ doctrinæ lucem, & aliarum artium, quæ Ecclesiæ utiles sunt, extingui sinas. Hæc uota etiam in publicis congressibus nostris repetenda sunt, Ideo petimus ut omnes Doctores, Magistri, & auditores die Augusti nicesimo conueniant ad renunciationem gradus Magisterij decernendi his, quorum nomina infra scripta sunt, & ut testes sint huius renunciationis, & ut simul nobiscum precentur Deum, ut Ecclesias, doctrinæ studia, hospitia Ecclesiarum & disciplinam clementer in his regionibus, & in hoc oppido tueatur. Pertinent autem ad Ecclesiam & hæc ipsa linguarum & Philosophiæ studia, quorum propagatio nostro ordini commendata est. Manifestum est enim sine linguarum cognitione monumenta Prophetica & Apostolica non posse legi & intelligi. Nec raro fit ut ignari linguarū in interpretatione perinde aperire dicta Prophetica et Apostolica conentur, uelut οἱ τὰ ξύλα κλειδὶ ἀχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρώμενοι.

Ac dolendum est tetros errores & contumelioſos aduersus Deum multis iam seculis hesisse in Ecclesia, qui à linguarum et phrasis insciti orti sunt. Deinde multi & magni usus sunt uniuersæ Philosophiæ, cum in hac tota uitæ gubernatione, tum uero etiam in explicatione dogmatum Ecclesiæ. Quare amanda & iuuanda sunt hæc literarum studia, Nec dubitemus nos labores nostros, quos sustinemus in eorum propagatione Deo placere, cui curæ erit, ne sint irriti, Nec frangamur animis propterea, quod aliqui de his studijs maligne sentiunt, sed ueras discendi causas cogitemus, & in doctrinna custodienda fidem & diligentiam Deo, Ecclesiæ, & generi humano debitam prestemus. Laudanda est igitur uoluntas horum, quibus nunc testimonium eruditionis tribuemus, deinde & uere hoc prædicare possumus in hoc numero, Dei beneficio, plerosq; egregie eruditos esse, quos speramus Ecclesiæ & rei pub. magno usui futuros esse, et ut faciat eos Deus σκεῦη ἐλέους salutaria ipsis & alijs, toto pectore optamus. Die Augusti 18. Anno, 1549.

EPICEDION IN OBITVM
D. CASPARIS CRVCIGERI, SCRIPTVM à Petro Lotichio Secundo.

SVMme Pater, soboleſq; patris, quiq; halitus afflas
Omnia, qui firmans nos, ab utroq; uenis.

Te pre-

Te precor, o rerum Deus in tribus arbiter unus,
An modus aßiduis fletibus ullus erit?
Parce, nec omnino dele tua iuſſa colentes,
Lenis ades populo, ſæuus in hoſte, tuo.
Iamq; fatigatis luctu, ſerieq; malorum
Si precibus caſtis flecteris, adfer opem.
Naufragij ſcrua tabulas, & fragmina noſtri,
Et laceris aliqua da ſtatione frui.
Nam quibus, hei uario diſcrimine fluctibus acti,
Marte fero patriam depopulante, ſumus?
Squallet adhuc tellus bello uaſtata cruento.
Et latè gelido rura ſub axe uacant.
Nec ſatis infandos (dolor heu meminiſſe) labores,
Nec fuit, exilij damna tuliſſe, ſatis.
Tunc quoq; lethiferis piger æſtibus aër abundans,
Intulit hac populis in regione luem.
Fortibus & magnas exhauſit ciuibus urbes,
Parcaq;, relliquias hoſtis, auara tulit.
Ingenuis etiam Muſarum dotibus aucti,
Ante ſuum multi ſic cecidere diem.
Iamq; tot amißis prius, o dulciſſime Caſpar
Te quoq; mors auida ſuſtulit atra manu.
Parce Deus, quid adhuc non obliuiſceris iræ?
Parce, nimis longi cauſa doloris adeſt.
Occidit hei noſtri qui gloria temporis ingens,
Multorumq; ſuis dotibus inſtar erat.
Occidit infœlix, nec funus acerbius iſto,
Dignior aut clades fletibus ulla fuit.

Nam quid ego ſummas tot in uno pectore dotes,
Facta quid æterna laude uehenda, canam?
Quæ mea ſi uellet digno comprehendere uerſu,
Debilitaturum Muſa ſubiret onus.
Nil illi facilis natura negauerat uni,
Et dederat largas, more parentis, opes.
Feruidus hinc animi uigor, & quæ liquit inauſum,
Diuitis ingenij uis operoſa, nihil.
Iamq; breui ſpacio linguam cognorat utranq;
Cum libuit, culte doctus utraq; loqui:
Addiderat ſolymæ iam dulcia munera linguæ,
Nec minus his iudex de tribus acer erat:
Altera tum, rerum uarias ediſcere cauſas,
Et quæcunq; latent abdita, cura fuit.
Quattuor ut primum genitalia corpora gignant,
Terrarum quicquid maximus orbis habet.
Vnde ſimul mortale genus, uolucreſq;, feræq;,
Quicquid & oceanus fœtaq; terra creat.
Quid faciat tanto ſpirantes murmure uentos,
Frigida quid Boreæ flabra, quid uda Noti.
Vt liquidus magni telo Iouis inſonet æther,
Cum uenit eliſo nubibus igne fragor.
Grando quid, unde niues, matutinæq; pruinæ,
Et gelidam pulſans frigidus imber humum.
Sydere quo refugæ uaga Tethyos æſtuet unda,
Vnde patens ſalſis æquor abundet aquis.
Omina cur diro mortalibus igne Cometæ
Siue ferant morbos, ſeu fera bella, micent.

Vtq; bibat pluuias, clarus ſplendore colorum
Sole repercuſſis nubibus, arcus aquas.
Quinetiam docti monumenta diſerta Galeni
Nouerat, & Coi ſcripta uetuſta ſenis.
Præſenteſq; malis herbas, ad opemq; potentes.
Lætaq; purpurei germina ueris opes.
Corporis & uires reparet qui ſuccus, & ægros
Gramina quæ medicis uſibus apta iuuent.
Cumq; poteſtates radicum noſſet, & herbas.
Optima quas matrum gignere terra ſolet.
Suſtulit à terris ad cœli ſydera uultus,
Vnde ſuos motus inferiora trahunt.
Pulchraq; cognouit melioris lumina mundi,
Vt peragant uarias, non ſine lege, uices.
Quodq; micet ſpacio terræ propiore, quod aſtrum
Extet, & à ſolida longius abſit humo.
Qui modus annorum, cur partes quattuor anni,
Solis in obliquum cur uia ſecta latus.
Vt breuior, Phœbo ſeptem propiore Trioni,
Roriferæ noctis porrigat umbra diem.
Abditus ut lateat denſa caligine Titan,
Inuida fraternis cum ſoror obſtat equis.
Vtq; petens Solem decreſcat, ut augeat orbem,
Luna citis fratrem quando relinquit equis.
Illius ut picea nitor obſcuretur ab umbra,
Cum facit oppoſito limite Phœbus iter.
Et quæ fœlices ſpargant mortalibus ignes,
Sydera, naſcenti commoda, quoq; loco.
Quid Canis, aut Hyades moueant, quid aquoſus Orion,
Hædus & occiduæ gurgite lotus aquæ.

Nec requies animi tantum, dulciſq; uoluptas,
Conſcia fatorum ſydera noſſe, fuit.
Sed magis autorem cognoſcere iuuit, & ingens
Eſſe Deum, mundi qui regat huius opus.
Temperet & ſtellas, metiſq; coerceat aptis,
Et curam, ne quid longius erret, agat.
Ergo creatorem propius, rerumq; parentem
Cernere, non dubij pectoris ardor erat,
Doctrinæq; pio cœleſtis amore calebat,
(Ah quantum eſt uero poſſe placere Deo)
Nec mora, fatidici quicquid cecinere Prophetæ,
Deq; fide ſcripti nouerat omne genus.
Impia cum ſubito delyramenta peroſus
Synceræ iuuit Relligionis opus.
Et cupidas uerbo pauit, Chriſtiq; redemptas
Morte, piè ſancto munere functus, oues.
Nec minus & duro ſpacioſi tempore belli,
Manſit in officio peruigil uſq; ſuo.
Cumq; receßiſſent hac dulces urbe camænæ,
Doctaq; Picrias turba ſecuta Deas:
Lenijt ille graues, adhibens ſolatia, curas,
Et precibus, dixit, flectitur ira Dei.
Talis quinctiam blandis facundia dictis,
Qualis Neſtorei gratia mellis, erat.
Quid loquar ut ueterum uertenti oracula uatum,
Auxilium tulerit magne Luthere tibi?
Vt Solymi cenſor ſermonis, acumine præſtans,
Iudicij fuerit dexteritate ſui?
Tunc etiam cum te mors importuna tuliſſet,
Edidit abſterſo ſcripta relicta ſitu.

Vtq; ſecuturi legerent uulgata nepotes,
Suſtinuit longi grande laboris onus.
Adde pios mores, & turpi labe carentes,
Et ſtabilem pulchra cum grauitate fidem.
Quid tamen iſta iuuant? quid nunc opulentia linguæ,
Cognitus aut medicæ profuit uſus opis?
Iuraq; naturæ, cœliq; uolubilis orbes,
Aſtraq; ſyderei cuncta notaſſe poli?
Num minus in gelido conſumptus morte ſepulchro,
Nunc animæ dulcis corpus inane iacet?
Num minus (ô parcæ) melioribus occidit annis,
Vix numerans uitæ luſtra peracta nouem?
At decus æternum (manes gaudete ſepulti)
Ingenij dotes quod peperêre, manet.
Scriptaq; poſteritas, non Gaſparis immemor unquam,
Edita de ſancta Relligione leget.
Corpus & in cineres cum longa redegerit ætas,
Viuet, & ætatis fama ſequentis erit.
Læta piæ capiens nunc debita munera uitæ,
Quas habitat ſedes turba beata, colit.
Raptus & è tanto miſerarum turbine rerum
Parte ſui fruitur nunc meliore Deo.
Hunc anima ſolum quia deficiente rogabat,
Hoc ſibi dicebat dulce iubente mori.
Et ſua tranquillo iam gaudia corde foucbat,
Et uacuo curis pectore, lætus erat.
Sæpe relinquendas natas audire iuuabat,
Numen adorantes Chriſte benigne tuum.
Sæpe genæ lachrymis etiam maduere paternæ,
Et pius in ſobolem fiere coegit amor.

Nec minus et, quamuis defectus uiribus æger,
In ſolitum placida mente uacabat opus.
Rimariq; ſitum cœli, radioſq; ſolebat,
Syderaq; exactis irrequicta notis.
Cumq; tuum manibus Ptolomæe uolumen haberet,
Scrutatus ſedes quas aditurus erat.
Aſtitit, & Lacheſis calles foris omnia, dixit,
Interior cœli nunc patet aula tibi.
Dixit, & eripuit terris, ſuperaq; locauit,
Exoluens animam corpore iuſſa, domo.
Sydera nunc illic fulgentis ſemper Olympi,
Cunctaq; cognoſcit quæ latuere prius,
Progenieмq; Dei, maieſtatemq; uerendam,
Aſpicit, & ſanctos inter adorat auos.
Corporis ô fœlix iſta compage ſoluta,
O anima ætherei ſede recepta poli.
Iam requies tibi parta, Vale dulciſſime Gaſpar,
Et tua pacatis ſedibus oſſa cubent.
Nos lachymæ gemituſq; manent, miſerere tuorum
O Deus, & miſeris dulce leuamen ades.
En tua poſcit opem dubijs Eccleſia rebus,
Et ſine te nullum qui tueatur, habet.
En oppreſſa malis, orbataq; præſide tali
Plorat, & hei miſeræ quid mihi fiet? ait.
Da patrij tandem genitor mitiſſime cœli
Omnibus exhauſtam caſibus, arce frui.

FINIS.